Esteettömyys näkövammaisen kannalta Suomessa ja muualla

10.12.2019

Jos ajatellaan Suomea, niin laissa ja asetuksissa ei ole määräyksiä, millaisia julkisten kävelyalueiden pitäisi olla, että esteettömyys toteutuisi. Osittain varmaan tästä johtuen etenkin näkövammaisen kannalta jalankululle varatuilla väylillä esteettömyys harvoin toteutuu. Vaikeutena osittain on tietysti sekin, että liikuntavammaisen ja näkövammaisen vaatimukset ovat osittain ristiriitaisia. Esimerkiksi pyörätuolilla liikkuvalle on parempi. että suojatielle mennessä ei ole minkäänlaista porrastusta, kun taas näkövammainen tarvitsee kepillä tunnistettavan porrastuksen. Tietenkin ohjaavilla ja varoittavilla materiaalivalinnoilla päästään tarvittaessa todella hyviin ratkaisuihin.

Suomessa kävelyteillä ei juurikaan ole opastuksia näkövammaisia varten, kun taas monessa muussa maassa niitä löytyy. Parhaiten esteettömyys kävelyteillä toteutuu Japanissa, missä lähes kaikilla jalankulkuteillä on hyvät opastukset näkövammaisille. Yleensä näkövammaista jalankulkuväylillä on ajateltu enemmän Kaukoidässä kuin Euroopassa, mutta hyviä esimerkkejä löytyy toki Euroopastakin. Suomesta esimerkki löytyy Oulusta kauppakeskus Valkean ympäristöstä, tosin nämä esimerkit rajoittuvat yhteensä vain muutamaan sataan metriin.



Kuva 1. Esteettömyyttä japanilaisittain jalkakäytävillä.



Kuva 2. Näkövammainen on otettu hyvin huomioon jalankulkuväylillä Japanissa.



Kuva 3. Mataram, pikkukaupunki Indonesiassa. Vaikka jalankulkuväylä ei ole leveä, näkövammainen on otettu siinä hyvin huomioon.



Kuva 4. Siisteydestään tunnetussa Singaporessa on myös näkövammaiset otettu huomioon.



Kuva 5. Myös Bangkok ottaa näkövammaiset huomioon.



Kuva 6. No hups. Bangkok.



Kuva 7. Bratislava näyttää eurooppalaisille mallia näkövammaisten ottamisessa huomioon.



Kuva 8. Oulu on niitä harvinaisia suomalaisia kaupunkeja, jossa näkövammaiset on otettu huomioon myös ulkotiloissa.

Esteettömyysasetuksessa, joka käsittelee rakennusten esteettömyyttä, ei mainita näkövammaisen kannalta asioita juuri lainkaan. Oikeastaan ainoa näköön liittyvä asia on: ” Muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen sisäisen kulkuväylän ja asuinrakennuksen yleisten tilojen sisäisen kulkuväylän on oltava helposti havaittava, pinnaltaan tasainen ja luistamaton.” Sen sijaan ympäristöministeriön ohjeissa näitäkin asioita on tuotu esille. Liikuntavammaisten lisäksi esteettömyysasetuksessa otetaan huomioon vain kuulovammaiset yhdessä lauseessa: ”Jos katsomossa, auditoriossa, juhla-, kokous- tai ravintolasalissa, opetustilassa tai muussa vastaavassa kokoontumistilassa tai yleisön palvelutilassa on äänentoistojärjestelmä, siinä on oltava induktiosilmukka tai muu vastaava äänensiirtojärjestelmä.”

Rakennuksesta ja esteettömyydestä näkövammaisen kannalta säädellään oikeastaan enemmän ympäristöministeriön asetuksessa rakennuksen käyttöturvallisuudesta: ”Rakennuksen ja sen ympäristön on oltava käytön ja huollon turvallisuuden mahdollistavalla tavalla valaistu. Valaistus ei saa aiheuttaa turvallisuutta vaarantavaa häikäisyä. Rakennuksen pintojen ja valaistuksen on oltava sellaiset, että havaitsemisen kannalta tarvittavat valoisuuserot saavutetaan. Kulkureitillä olevat luiskat, askelmat, kynnykset ja tasoerot on osoitettava selvästi valaistuksen ja pintojen tummuuserojen tai huomiomerkintöjen avulla.”

Ohjeita näkövammaistenkin ottamisesta huomioon on olemassa, mutta niiden soveltaminen on tehty lähes vapaaehtoiseksi. Toki Suomen uusimmissa julkisissa rakennuksissa on joissakin otettu myös näkövammainenkin huomioon. Hyviä esimerkkejä löytyy maailmalta paljon ja ohessa muutamia esimerkkejä eri puolilta maailmaa.



Kuva 9. Näkövammaiset on otettu hyvin huomioon Japanissa myös julkisten rakennusten sisällä.



Kuva 10. Opastukset Japanissa on selkeillä värikontrasteilla ja kohokuvioilla.

Parhaimmat esimerkit löytyvät jälleen kerran Japanista, mutta nyt muut maat Kaukoidässä ovat lähes samalla tasolla.



Kuva 11. Myös Singaporen julkisissa rakennuksissa on näkövammaiset otettu huomioon



Kuva 12. Hong Kongissa ei näkövammaisia oltu otettu huomioon ulkotiloissa, mutta sisätiloissa opastukset olivat todella hyviä.

Kun mennään julkisten rakennuksen sisälle, niin Euroopastakin löytyy hyviä esimerkkejä. Tässä esimerkkejä Barcelonasta, Wienistä ja Budapestistä, joista viimeksi mainitusta löytyi metroasemalta jopa opastuskartta

kirjoitettuna pistekirjoituksella. Wienissä oli osa opasteista lattiassa jopa valaistu, joka varmasti auttaa heikkonäköisiä opastamaan oikeaa reittiä.



Kuva 13. Euroopassakin osataan sisätiloja tehdä esteettömiksi paremmin kuin ulkotiloja. Tämä esimerkki on Barcelonasta.



Kuva 14. Tässä on esimerkki Wienistä.



Kuva 15. Tämä on myös Wienistä ja tällä kertaa on myös valaistus mukana.



Kuva 16. Budapestistä löytyy opastusta myös pistekirjoituksella.

Suomessa ja tässä tapauksessa Helsingissä on näkövammainen otettu huomioon julkisessa rakentamisessa vasta viime vuosina. Ohessa esimerkkejä kahdesta viime vuosien suurhankkeesta eli Helsinki-Vantaan lentoaseman rautatieasemalta sekä Helsingin keskuskirjasto Oodista, joka valittiin maailman parhaaksi

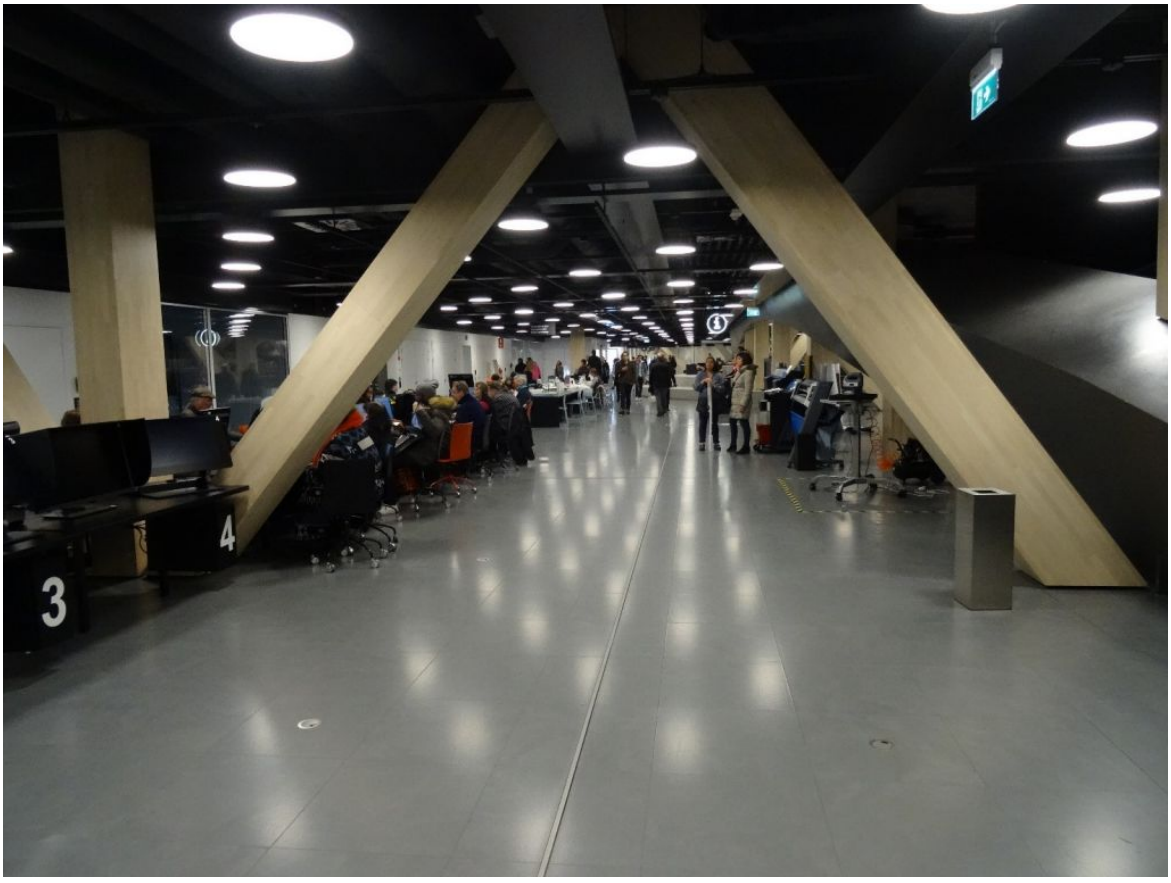
kirjastorakennukseksi vuonna 2019.



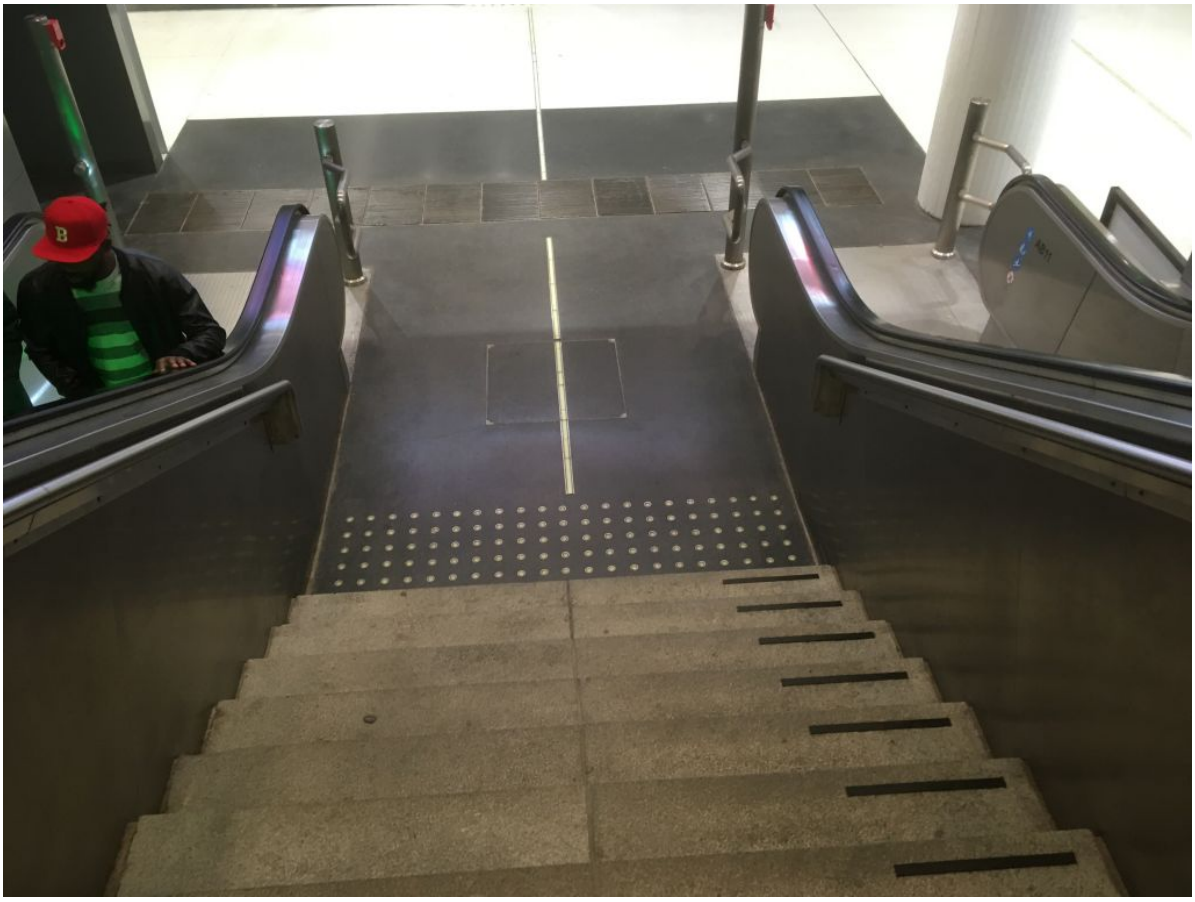
Kuva 17. Suomesta esimerkkinä on Helsinki-Vantaan lentoasema. Miten onnistunut ratkaisu on näkövammaisen kannalta?



Kuva 18. Toinen asemerkki Suomesta on Helsingin keskuskirjasto Oodi. Kiiltely haittaa opastusta.



Kuva 19. Oodi jälleen – ja nyt joutuu kyllä enemmän turvautumaan tuntoon opastuksessa.



Kuva 20. Hakaniemen metroasemalla on yritystä.



Kuva 21. Makkaratalossa ei onnistuttu niin hyvin.

Miten sitten opastus näkövammaiselle on onnistunut eri maissa ja rakennuksissa näkyy ehkä parhaiten oheisista kuvista. Lukija saa päätellä, missä maassa tämä on onnistunut kaikkein parhaiten.

Asetuksessa 1007/2017 on maininta, ettei valaistus saa aiheuttaa turvallisuutta heikentävää häikäisyä ja Oodin osalta voi miettiä, miten tämä on toteutunut. Usein isot lasiseinät, jotka vielä sijaitsevat käytävän päässä, aiheuttavat yhdessä lattiamateriaalin kanssa häikäisyä. Tässä tapauksessa syynä on kuitenkin valaistus. Lisäksi turvallisuusriskin muodostavat näkövammaisen kannalta vinot palkit, joihin voi lyödä päänsä. Sisätiloissa pitäisi vapaan korkeuden olla 2100 mm ja jos mennään tämän alle, niin siinä pitäisi törmäys estää ja varoittaa näkövammaista varoitusmerkinnöin.

Esteettömyys näkövammaisenkin kannalta voidaan ottaa huomioon jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa, eikä se aiheuta juurikaan lisäkustannuksia, mutta jälkeenpäin toteutettuna tilanne on tietenkin aivan toinen. Se, ettei nämä toteudu käytännössä edes julkisessa rakentamisessa, johtuu lähinnä tietämättömyydestä.

Ilkka Loukola
SeAMK Tekniikka
Kirjoittaja työskentelee lehtorina rakennustekniikan tutkinto-ohjelmassa.